

УДК 75/76.071.1(477.83) "19" І. Курах

Роман ЯЦІВ

ВІД «СПОКОЮ» ДО ВЕНЕЦІЙСЬКОГО БІЕНАЛЕ: ТВОРЧА ДОЛЯ ІВАНА КУРАХА

Світлій пам'яті відомого історика мистецтва, перекладача-поліглота, кандидата мистецтвознавства, члена редакційної групи «Народознавчих зошитів» Олега Петровича Кошового (1947—2016), який першим ознайомив автора з неординарною постаттю Івана Кураха, присвячується.

Автор

Розглядаються етапи становлення і творчого розвитку визначного живописця і графіка, уродженця с. Сердиця на Львівщині Івана Кураха (1909—1968). У зв'язку з відсутністю точних документальних відомостей щодо окремих епізодів життя художника подаються різні джерела інформації, а також здійснюється спроба реконструкції жанрово-тематичного ладу його творчої спадщини. Професійний поступ митця зіставляється з контекстом історії італійського образотворчого мистецтва середини ХХ ст. Аналізуються ключові твори живопису і графіки І. Кураха, інтерпретується тематично-сміслові поле його основних циклів. Спеціальна увага приділяється морально-етичному та громадянському аспектам його творчої біографії.

Ключові слова: Іван Курах, Друга світова війна, українська мистецька еміграція, образотворче мистецтво, малярство, графіка, метафізичне мистецтво, лірична абстракція, неокласичний пейзаж, громадянська позиція, морально-етичний імператив.

© Р. ЯЦІВ, 2017

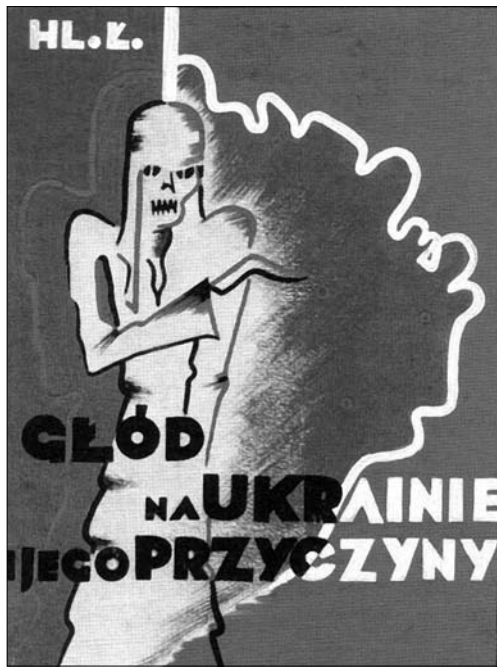
ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 6 (138), 2017

Італійці зовсім не випадково сформували свою частку джерельної бази про життя і творчість Івана Кураха (1909—1968) — українця з унікальним мистецьким талантом. Цілі розсипи захоплюючих оцінок римських, міланських, генуезьких журналістів, знаних художників і мистецтвознавців 1930—1960-х рр. заповнили сторінки різних часописів та каталогів виставок. Поміж фаховими коментарями темпераменту і малярських принципів митця неодмінно знаходилися й етичні характеристики, пов'язані з його національним походженням. До цього спонукав авторитет І. Кураха в культурних колах Італії, щира приязнь до нього багатьох відомих сучасників.

Реакція українських журналістів і мистецтвознавців не була такою системною, як в італійців, з огляду на дистанцію місця проживання і праці Івана Кураха від більших еміграційних культурних центрів. Перша згадка про нього була з Варшави, як учасника шостої виставки Українського мистецького гуртка «Спокій» (1933) [14], чотири роки пізніше — зі Львова [1], вже як про цікаву творчу індивідуальність. Лише після Другої світової війни відгуки про феноменальні успіхи Кураха в інформаційних мережах української еміграції частішають. На 50-ліття творчої діяльності свого старшого колеги Олександра Архипенка (1953) він приїздить до Нью-Йорка на вершині своєї слави після участі

Іван Курах. Автопортрет. 1930-ті рр.

Іван Курах. Малюнок обкладинки книги *Голод на Україні та його причини*. 1930-ті рр.

Іван Курах. *На руїнах*. 1940-ві рр.

у Венеційському біенале сучасного мистецтва (1950). І вже далі українська преса у вільному світі намагається відстежувати події, пов'язані з художником аж до самої його смерті.

Життєва доля Івана Кураха в усіх її складних поворотах найбільш промовисто акумулюється в сим-

волі Дороги. Мотив дороги супроводжував і тематично-сислово пошуки митця впродовж усього творчого шляху. Така системна обумовленість реалій та образного світовідчуження стала запорукою мистецької сили його картин і графіки. На структурному рівні відчитували це не лише українці, але й чужинці, віддаючи належне художнику в професійних оцінках.

Перші дороги Івана Кураха уклалися від рідного села Сердиця поблизу Цирця, де він народився 26 березня 1909 р., до Львова. Батька, учасника українських національно-визвольних змагань, втратив у десять років. Відтоді опіку над ним перейняв старший брат Михайло, який на той час пройшов уже чималі свої дороги на фронтах Першої світової війни, і після поранення та російсько-го полону перебував на еміграції в Відні, а потім у Празі [6].

Пристрасть до малювання, як і інші таланти, проявилася в Івана Кураха ще у сільській школі, через що Михайло подбав про його навчання у Львівській гімназії. Після п'яти років юнак на короткий час продовжив науку в учительській семінарії, а опісля — у Львівській художньо-промисловій школі. Саме тут закріпив свої творчі здібності, вбираючи у себе різнобічні професійні знання. З журналу «Митуса», органу однойменної літературно-мистецької групи, він почерпнув відомості про актуальні творчі явища, зокрема про формальні відкриття скульптора О. Архипенка [8], що стало пунктом відліку його дальших творчих зусиль. Труднощі в оплаті за навчання 1930 р. спонукали до відважного вчинку: він приймає рішення шукати свій шлях ще далі від дому, розраховуючи на власні сили. Обрав дорогу до Варшави, де студювало чимало української мистецької молоді. Навчання в місцевій художній школі, членство у гуртку «Спокій» та участь в його шостій виставці (травень 1933 р.) підтвердило тверду ходу молодого українця до висот мистецького фаху. На прожиток заробляв декоратором Варшавської Опери, а також співпрацюючи з відомою варшавською килимарнею [1]. Проект печатки «Спокою» та малюнок обкладинки книги «Głód na Ukrainie i jego przyczyny» («Голод на Україні та його причини») позначили деякі питомі творчі риси митця, зокрема його тяжіння до модерністського трактування пластичної форми.

Але й тут, у Варшаві, забракло Іванові Кураку такого контексту, в якому він би міг краще розвинути свої можливості. 1935 року дорога повела його ще далі, на цей раз до Рима. Про цей маршрут залишилися перекази, описані в статтях у різних редакційних версіях. Сам художник називає як попутне місто Берлін, де якийсь час він провчився в майстерні відомого скульптора, голови Спілки німецьких художників Г. Кольбе [8]. Цікаво, що в цю далеку мандрівку Іван Курах вирушив лише з 30 польськими золотими у кишені. Внаслідок пішої ходи його черевики майже повністю зносилися, але оскільки вони були популярної в Європі взуттєвої фірми «Bata», цей прикрий інцидент приніс молодому українцю користь: керівництво фірми кваліфікувало цю історію як промоцію торгової марки, і не лише компенсувало матеріальні витрати [18], але й сприяло його вступу до приватної школи професора Римської академії мистецтв Феруччіо Феррацці (Ferruccio Ferrazzi). Коротко провчившись у цього визначного італійського живописця і скульптора, неокласика з досвідом футуриста, українець (ймовірно, за рекомендацією наставника) обирає для себе черговий орієнтир — Академію мистецтв Брера (Accademia di Belle Arti di Brera) з більш ліберальною творчою атмосферою. Відтак 1937 р. І. Курах долає ще одну дистанцію — до Мілана, де й отримав відповідні для своїх запитів професійні знання. Тут же ж за наставництвом професора Джузеппе Паланті (Giuseppe Palanti) закріплюються ті формальні риси мистецтва, які визначили його творче мислення на всю дальшу перспективу.

Графічний «Автопортрет», виконаний в гостро експресіоністській манері, став одним з тих творів, що промовисто засвідчував динамічний темперамент Івана (Giovanni) Кураха в роки навчання в одній з найстаріших мистецьких академій Європи. З нього можна відчитати і деякі типові концептуальні ідеї, властиві для багатьох італійських художників 1930—1940-х років. Суто технічно українець проявив неабияку майстерність, яка згодом стала вирізняти його з-поміж інших студентів Академії Брера. Натомість, щоб зрозуміти індивідуальне формально-образне мислення І. Кураха, необхідно хоч в загальних контурах окреслити панораму естетичних ідей тогочасного мистецтва Італії.

Іван Курах. Бездомний. 1940-ві рр.

Іван Курах. До перемоги. 1940-ві рр.

1930-ті рр., за фашистського режиму Б. Муссоліні, були позначені процесами трансформації футуризму та інших радикальних формотворчих течій в суб'єктивовані концепції мистецтва. Саме тоді закладалися основи «нового» метафізичного італійського живопису, «нової річєвості», неореалізму, а також безпредметності. Активну творчу практику підтримували «живі класики» Карло Карра, Джіно Северіні і Джорджо де Кіріко, але їх авторитети наступально підважувала молодь, яка прагнула більш індивідуалізованих поглядів на пластичну форму. Фатальна прийдешність Другої світової війни теж витала в атмосфері культурного життя Мілана і Рима

Іван Курах. Весна без квітів. 1940-ві рр.

Іван Курах. Бездомні. 1950-ті рр.

у роки академічного навчання Івана Кураха. Його оточували численні *мистецькі* знаменитості, зокрема Альфредо Сігнорі (Alfredo Signori), Карло Чечі (Carlo Ceci), Антоніо Стагнолі (Antonio Stagnoli), Фіораванте Сейбецці (Fioravante Seibezzi), Луїджі Кампанеллі (Luigi Campanelli), Бобо Пікколі (Bobo

Piccoli), Жданкарло Віталі (Giancarlo Vitali), Романо Конверсано (Romano Conversano), Роберто Ірас Бальдессар (Roberto Iras Baldessar) та чимало інших. За кожним з цих імен уже був сформований або ж закладався унікальний естетичний світогляд, що сумарно й визначало широку панораму мистецьких явищ Італії.

Іван Курах опинився на перетині дуже цікавих формалістичних ідей, у той час, коли згасали одні яскраві «зірки» й з'являлися нові. В площині методології він не ставав прибічником жодної, навіть модної, доктрини, адаптуючи природу малярства до власної екзистенції. Хоча не уникнув і деяких загальних тенденцій, як, для прикладу, експресіоністичного загострення форми або, ще більшою мірою, гіперболізації зображальних мотивів. Деякі паралелі при його синтетичному узагальненні людських фігур можна вбачати з цілим рядом сучасників, зокрема з Антоніо Стагнолі, Джузеппе Аймонне чи Альфредо Сігнорі. З Ренцо Бейзіоном та Гігі Куніоло його зближував інтерес до урбаністичного пейзажу, з Ібрагімом Кодрою — тяжіння до більш раціональної, конструктивної будови композиції. До цього варто додати, що як старші, так і молодші колеги І. Кураха по Академії Брера досить часто брали участь у міжнародних виставкових проєктах у Мілані, Римі та Венеції, а відтак «мікс» актуальних естетичних ідей викликав у кожного загострену творчу реакцію і залишав певний корекційний слід.

Італійське громадянство українець отримав ще 1936 р., ніколи не перестаючи підтримувати зв'язки з українськими мистецькими середовищами. Його твори показувались на масштабних показах української графіки у Празі (1932), Берліні (1933) та Римі (1938) [16, s. 21], а популярний львівський часопис «Новий Час» 1937 року сповістив своїх читачів, що молодий митець «в найтяжчих умовах пробивається крізь життя, вспів не тільки зберегти жагучу віру в ідеали великого мистецтва, але й, незалежно від сторонніх впливів, виробити собі власний, індивідуальний почерк». До того ж, І. Курах навіть виконав замовлення одного з українських видавництв у Празі на створення проєктів двох листівок політичного змісту («Аби було одно стадо і єдин пастор» і «Наша сила в нас самих») [13, с. 68, 156], хоча цей жанр графіки відчутно поступався його

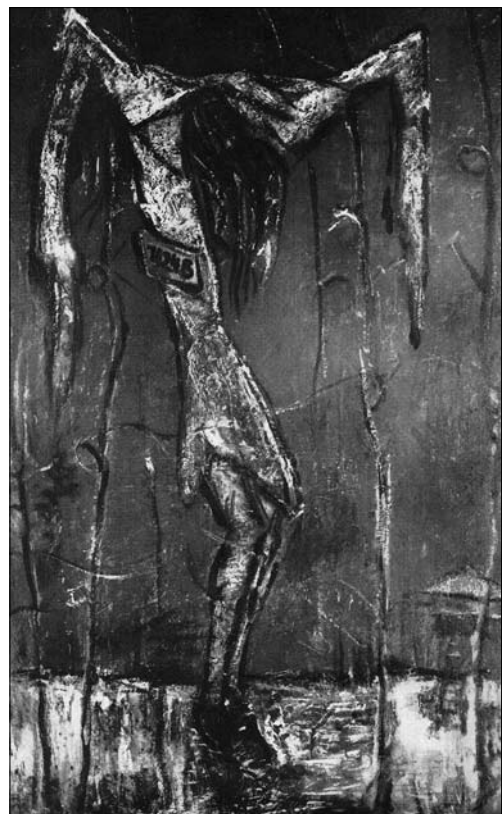
станковим аркушам і малярству. Наступав час, коли самі події в родині та в цілій Європі радикально перебудували його тематично-сміслові пріоритети.

Поки не знайдені автобіографічні нотатки Івана Кураха, детально реконструювати його біографію кінця 1930-х рр. є вкрай складно. Відтак деякі відомості про нього, згадані у газетних публікаціях, потребують верифікації. Це стосується, зокрема, наведених знаним громадсько-політичним діячем В. Косаренком-Косаревичем даних про шестимісячне перебування художника в складі іспанського легіону під час громадянської війни в Іспанії [7] — жодне інше джерело такої інформації не подає. Немає й точної дати одруження Івана Кураха з уродженкою Італії, й часу народження першого сина, якого подружжя втратило у роки Другої світової війни. Натомість відомо, що невдовзі перед війною митець отримує посаду асистента, а потім і викладача міланської Академії мистецтв Брера. Того ж року у Мілані проходить його перша персональна виставка, після якої на Кураха чекатимуть вже нові, набагато важчі, життєві дороги.

З початком Другої світової війни мистецьке життя Мілана перенеслося до невеликих приватних галерей. На експонованих там виставках можна було відстежувати дальші переміни в явищах пізнього італійського модернізму. Але реалії воєнного часу нагадували про себе і тут. Як громадянина Італії Івана Кураха мобілізують в армію, а вже у складі Туринської дивізії 8-ї Італійської армії [19] він стає одним з учасників так званої «російської кампанії», що розпочалась у серпні 1941 року. Таким чином, волею долі І. Курах відвідав Батьківщину, побачивши її в найбільш трагічних тонах і ракурсах. У жорстких воєнних умовах українець використовував кожен вільну хвилину для зарисовок і швидких портретних студій, що згодом стало матеріалом для його великих тематичних циклів. Смерті вояків і мирних українських мешканців, могили з воронням на похилених хрестах, поруйновані шляхи з апокаліптичними ландшафтами, сотні біженців, плачі дітей глибоко западали в душу художника і закріпилися в його альбомних начерках. За відомостями Б. Певного, Іванові Курахи як старшині летунської частини італійської армії вдалося зробити «безліч знімків із розкопок масових могил невинних жертв большевицьких розстрілів у Вінниці» [12, с. 352].

Іван Курах. Вовк. 1950-ті рр.

Іван Курах. Esse Homo XX століття. 1950-ті рр.

Як і коли повернувся Іван Курах до Мілана, немає точних відомостей. Так само, як нічого не відомо про обставини смерті його старшого сина. Ра-

Іван Курах. Мати з дитиною. 1950-ті рр.

Іван Курах. Місто. 1950-ті рр. З сайту аукціону

зом з тим саме скерування його дальших творчих зусиль переконує, що після фронту художник уже став іншим. Свою індивідуальну виставку у Римі (грудень 1941 р.) він присвячує пам'яті сестри і братів, «які впали за свободу України» [17]. Чотирма десятками нових творів він показав теми пам'ятних серцю соняшників і маків, української хати, ранку у Карпатах, українського народного танцю, а також степів України, чорнозему. Багато з цих мотивів в композиціях митця укладалося в символно-алегоричні конструкти. Глибокий внутрішній біль за рідною землею і дорогими йому людьми, осиротілими з-посеред згарищ українськими дітьми посилювали метафізичну силу його малярських і графічних образів. В одному ряду з чутево окресленими «вікнами» у гнітючу реальність війни «працювали» і його екзистенційні реакції як

фронтовика, що розкрилися в композиціях «Фантазія війни», «...А караван іде», «І пройти війну», «Після битви», «Роздуми ув'язненого» та інших. Образною квінтесенцією цієї домінуючої тематики виставки стала композиція «Ave Maria», яка надалі набула розвитку у великій кількості творів драматичного і сакралізованого змісту.

Поза тим, у роки великих для всієї Європи воєнних потрясінь Іван Курах продовжує розвивати й деякі ліричні теми, якими захопився дещо раніше, і які стали характерними для італійських митців молодшої генерації. Це, зокрема, теми урбаністики, зіставленої зі суб'єктивними світовідчуженнями кожного автора зокрема, метафізичного ландшафту в теж індивідуальних «опціях» неокласичного пейзажу, а також безпредметності, на порозі широкого річища ліричної абстракції, що набувала тут не менш цікавих інваріантів, аніж у Франції. Фактично в кожному з цих напрямків продовжував розвиватися й український мистець. Аскетична пластика, стримана колірна гама, натомість енергетичне місиво фактури виповнювало кожен його твір особливою метафізичною субстанцією. В ландшафтах і «чистих» міських краєвидах Іван Курах поставав як тонкий лірик, проникливий інтерпретатор простору.

У травні-червні 1942 р. відбулася чергова індивідуальна виставка Івана Кураха у місті Брешія. На обкладинці каталогу — емблематичний знак УВО-ОУН, меч з тризубом, авторства Роберта Лісовського, слово про митця — Амедео Італо Пати [15]. Цей знаний на той час адвокат та колекціонер знайшов на рідкість влучні слова про українця: «Мистецтво Івана Кураха походить від найчистіших джерел його почуттів. Легенда йде до поеми; від елегії до трагедії. (...) І це завжди мистецтво миттєвої виразної сили, що проникає в свідомість і огортає її» [15, s. 3]. Нічого дивного, що етнічний італієць зумів вичислити в творчих потенціях художника ті якості, які пояснювали його великий успіх серед глядачів з Рима, Мілана, Генуї, Падуї, Бергамо — міст, де експонувалися персональні виставки молодого українця.

Того ж 1942 р. І. Курах, коментуючи італійцям свої успіхи, скаже, що кожне його полотно — це спогад про його далеку землю, кожен твір має вираз мистецтва і думок про Батьківщину. Війна три-

вала, натомість слава про митця продовжувалася ширитися великими культурними центрами Італії. Один з провідних національних часописів «Il Resto del Carlino» за 14 жовтня 1942 р. друкує статтю «Мистецтво й мистці України» з ілюстраціями творів Василя Масютіна, Василя Касіяна та Івана Кураха. Його продовжують запрошувати галеристи, і він ще більше занурюється у працю. Наприкінці Другої світової війни він напрацьовує нові теми, присвячені Україні, натомість вже в масштабніших — алегоричних — образних рішеннях. Одним з таких став мотив Христового Розп'яття, що в різних смислових площинах відображав велику національну трагедію. Ключові полотна з цього ряду — «Молитва на руїнах» та «Ессе Номо ХХ століття» — несли відбиток глибоких духовно-моральних шукань митця, в якого особисте, національне та загальнолюдське сплавилася в єдиному згустку метафізичного болю.

Післявоєнні роки стали досить сприятливими для виставкової діяльності Івана Кураха. Його вже запрошують не лише до великих італійських міст, але й до Австрії, Німеччини, Швейцарії, Франції. Приватні колекціонери з Брюсселя, Лондона і Дюссельдорфа замовляють у нього картини з урбаністичними та ландшафтними мотивами, що, частково, і створило загальноєвропейську славу його малярства. В колах італійських художників його авторитет зростає ще більше, що підтвердилося запрошенням взяти участь у XXV Бієнале мистецтва у Венеції (1950). Українець показав на цьому престижному міжнародному огляді сучасного мистецтва своє полотно «Місто вночі» (1949) — розміром 120 x 75 см. Тоді Журі у складі п'яти осіб при відборі учасників із загального числа 3800 художників обрало лише 250, найбільш яскравих мистецьких індивідуальностей з усього світу [2].

З такою славою 1953 р. Іван Курах їде до Сполучених Штатів Америки. В цьому йому знову допоміг старший брат Михайло, який проживав у Клівленді. Художники з Об'єднання мистців українців в Америці бажали якомога швидше інтегрувати знамого італійського українця в культурно-мистецьке життя США. Його запрошували на спеціальну зустріч в Український літературно-мистецький клуб у Нью-Йорку, запропонували виступити під час від-

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 6 (138), 2017

Іван Курах. Вулиця міста. 1950-ті рр.

Іван Курах. Мати з дитиною. 1960-ті рр.

значення 50-ліття творчої діяльності Олександра Архипенка. На початку своєї блискучої промови до

Виставка Івана Кураха у Берні (Швейцарія). 1960-ті рр.

Іван Курах з сином Романом на своїй виставці

живого класика світового модернізму, у його ж присутності, І. Курах сказав слова, що частково відображали його тогочасну світоглядну позицію: «Світ пережив різні партикулярні ідеї і шукає якоїсь універсальної ідеї, на якій можна б творити нове життя відповідно до сучасних умов, відповідно до теперішнього стану матеріальної культури і техніки. Людина має досить тої страшної буденщини, хотіла б бачити щось таке, що її вело б в кращий світ, краще майбуття, давало забуття і відірвало від чорних буднів. Мистець має дуже тяжке завдання, він у безнастанній боротьбі, все шукає чогось нового, нових ідей, які станули б сильним фундаментом мистецької правди. Саме життя мистця, його злидні немилосердно трощать його ідеї. Багато паде під тяжки-

ми ударами, другі видержують і стають сміло перед світом з новими ідеями» [8].

До часу приїзду до Америки, в Європі, Іван Курах мав щонайменше сорок індивідуальних виставок. За дев'ять років проживання у США він цю цифру майже подвоїв, причому не лише показами у США, але і в інших країнах світу. Однією з них була виставка в Нью-Йоркській Галереї 21 на 63-й вулиці в квітні 1955 р., де, крім суто італійських мотивів, він експонував багато творів на тему української трагедії часів Другої світової війни. «Українців на виставі було не багато. А шкода», з докором підсумовував рецензент виставки, знаний в еміграції художник Роман Пачовський [11]. У травні 1956 р. персоналію Кураха влаштувала в Нью-Йоркському Колізеї галерея «Contemporary Art Studio». Ця експозиція була частиною масштабної Міжнародної Житлобудівельної виставки [4]. А наприкінці 1957 р. Іван Курах реалізує вагомий громадянський вчинок: за посередництвом харитативної організації Самостійного Золотого Хреста ім. Ольги Басараб влаштовує у Нью-Йорку свою індивідуальну виставку з української тематики, експонати якої дарує на благодійні цілі українським дітям-сиротам. «Жахлива війна, яка так жорстоко пройшла по нашій Україні, залишила по собі глибокі, ще незагоєні рани, — пише він у відповідній статті-анонсі американського часопису «Свобода». — Ще й сьогодні тисячі наших братів примушені коротати свій вік поза межами рідного краю, а їхні діти живуть у негодах і недостатках. Вони хочуть жити, хочуть учитися, щоби могли дати собі раду в житті, щоби могли послужити своїй далекій Україні. Вони простягають свої вихуділі рученята за допомогою — до мене, до Вас, до всіх нас. / Я почуваюся до обов'язку прийти їм з допомогою, може й не великою, але поданою від щирого серця. / Я хочу подарувати українській дитині той свій невеликий мистецький дорібок з 1942—1943 рр. в Україні, який у мене зберігся. / Багато з тих моїх праць, виконаних часто в голоді і холоді, пропало внаслідок воєнних дій. Багато залишилося у моїх приятелів мистецтва. Багато знайшлося в чужих мистецьких галереях» [9].

1962 року, після смерті брата Михайла (згодом художник випустив його поетичне вибране своїм коштом та з власними ілюстраціями, в книзі «Михайло Курах. Перед брамою», 1963) [10], Іван Курах повертається до Європи та поселяється в швейцар-

ському містечку Цоллікон (Zollikon) поблизу Цюріха. Тут, спільно з дружиною та молодшим сином Романом, він і продовжує жити до самої смерті. Впритул до відходу у Вічність в свої п'ятдесят дев'ять років митець показував свої твори на індивідуальних виставках в усьому світі. Багато мандруючи, він включав нові тематичні твори з мотивами різних країн до основного складу полотен, нав'язаних великою тугою за Україною. 1966 р. з тріумфом пройшла його виставка в Мілані, де його ім'я добре знали не одне десятиліття. Виставка у Женеві в січні 1967 р. стала сотою із загального числа його індивідуальних показів за всю творчу біографію. А вже після неї — нові успішні виставки в Ірані та Пакистані. На останній з них, у місті Карачі, художник показав 78 картин, а на відкритті був присутній міністр освіти Пакистану [3]. Планувалися персональні покази його творів і в Йорданії, Лівані, Єгипті, Греції, натомість передчасна смерть, яка настала 15 січня 1968 р., не дала змогу реалізувати ці задуми.

Аскетизм, стримана колірна гама («користувався найчастіше двома-трьома кольорами — білим, сірим і бронзовим»), меланхолійні мотиви з тужливими інтонаціями... Відомий журналіст, редактор «Свободи» Іван Кедрин назвав ще деякі типові маркери того образного світу, з яким ідентифікується мистецька постать І. Кураха: «Сіра далечінь, а на ній тільки довгий ряд телеграфних стовпів, які, щораз менші, гинуть на обрії. Сіра закутана жіноча постать посередині засніженої пустелі — передне тло образу брудно-біле, а вся дальша площина — попеляста. Вибоїста засніжена дорога, а обабіч неї обчімхані з листя стовбури дерев. Невеличкі групи вояків серед румовищ. Серед широкого поля похилений малий дерев'яний хрест...» [5]. Художник визнавав, що події війни стали переломними для його естетичного світогляду. І, тим не менше, його прямі рефлексії не були позірними, нарочитими. Складну історію України, а також й усїєї Європи першої половини ХХ ст. він розкрив в еквіваленті високої малярської поезії, відповідними для образотворчого мистецтва засобами. Унікальними професійними здібностями, національною свідомістю він покоровив європейців та глядачів на інших континентах, спонукаючи їх до пізнання душі та серця Українця, українського народу. Даруючи свої твори на потреби дитячих скитальців, він уклав свого роду заповіт, який ще потрібно конституювати сучасному українству, низько

вклонившись пам'яті нашого видатного співвітчизника: «Хочу вірити, що ці мої праці перейдуть в добрі українські руки, які пригорнуть їх і з пошаною, коли не як мистецький твір, то як спомин з рідних земель, як подих рідних піль, за якими ми тужимо і до яких, дасть Бог, ще колись вернемося» [9].

1. Б. а. Іван Курах / Б. а. // Літературно-науковий додаток «Нового Часу». — Львів, 1937. — № 6 (22 листопада). — С. IV.
2. Брадович М. Досягнення українського маляра в Італії / М. Брадович // Свобода. — 1950. — Ч. 196 (24 серпня).
3. Виставка образів Івана Кураха у столиці Пакистану // Свобода. — 1967. — Ч. 53 (24 березня).
4. Виставка українського маляра в Ньюйоркському Колісею // Свобода. — 1956. — Ч. 93 (17 травня).
5. Кедрин І. Іван Курах / Іван Кедрин // Свобода. — 1968. — Ч. 46 (8 березня).
6. Кедрин І. Михайло Курах / Іван Кедрин // Свобода. — 1962. — Ч. 123 (29 червня).
7. Косаренко-Косаревич В. Маляр, образи, діти й українство / Василь Косаренко-Косаревич // Свобода. — 1957.
8. Курах І. Олександр Архипенко (доповідь, виголошена в Л-МКлубі в Нью-Йорку, з нагоди 50-річчя творчості мистця) / Іван Курах // Свобода. — 1953. — Ч. 268 (31 грудня).
9. Курах І. Українській дитині / Іван Курах // Свобода. — 1957. — Ч. 248 (26 грудня).
10. Курах М. Перед брамою: Поезії / Михайло Курах. — Мюнхен : На Чужині, 1963. — 127 с. : іл.
11. Пачовський Р. Вистава Івана Кураха / Роман Пачовський // Свобода. — 1955. — Ч. 89 (11 травня).
12. Певний Б. Перші п'ятнадцять років / Богдан Певний // Певний Б. Майстри нашого мистецтва: Роздуми про мистців та мистецтво. — Нью-Йорк : Українська вільна академія наук у США ; Київ : Сучасність, 2005. — С. 341—362.
13. Пеленська О. Український портрет на тлі Праги: Українське мистецьке середовище в міжвоєнній Чехословаччині / Оксана Пеленська. — Нью-Йорк ; Прага, 2005. — 222 с. : іл.
14. Український мистецький гурток «Спокій»: 5 літ праці (Альбом-каталог) / вступ. ст. Петра Мегика. — Варшава : Український мистецький гурток «Спокій», 1933.
15. Ivan Kurach. Pittore Ucraino. — Brescia, 1942. — 12 s.
16. Mostra dell'arte Grafica Ucraina. — Roma, 1938. — 22 s.
17. Mostra del pittore Ucraino Ivan Kurach. — Roma, 1941. — 8 s.
18. Балда Т. Мандрівка зі Львова до Рима, або Стоптані черевики Івана Кураха / Тарас Балда. — Режим доступу: <http://photo-lviv.in.ua/mandrivka-zi-lvova-dorumu-abo-stopnani-cherevyky-ivana-kuraha/>.

19. Науменко К. Іван Курах / Кім Науменко. — Режим доступу: www.schyrec.com/kim-naumenko-ivan-kurah/.

Roman Yatsiv

FROM «SPOKIY» TO THE VENICE BIENNALE:
CREATIVE FATE OF IVAN KURAKH

The article deals with the stages of formation and creative development of the outstanding painter and graphic artist Ivan Kurakh (1909—1968), born in the village Serdytsia, the Lviv region. In connection with the lack of accurate documentary information on individual episodes of the artist's life, various sources of information are being compared, and an attempt to reconstruct the genre-thematic structure of his creative heritage is made. The artist's professional progress is compared with the context of the history of Italian fine art in the middle of the 20-th century. The key works of painting and graphic art by I. Kurakh are being analyzed, the thematic-semantic field of his main cycles is being interpreted. Special attention is paid to moral, ethical and civic aspects of his creative biography.

Keywords: Ivan Kurakh, World War II, Ukrainian art emigration, fine arts, painting, graphics, metaphysical art, lyrical abstraction, neoclassical landscape, civil position, moral and ethical imperative.

Роман Яцив

ОТ «СПОКОЮ» К ВЕНЕЦИАНСКОМУ
БИЕННАЛЕ: ТВОРЧЕСКАЯ СУДЬБА
ИВАНА КУРАХА

Рассматриваются этапы становления и творческого развития выдающегося живописца и графика, уроженца с. Сердица на Львовщине Ивана Кураха (1909—1968). В связи с отсутствием точных документальных сведений по отдельным эпизодам жизни художника сопоставляются различные источники информации, а также осуществляется попытка реконструкции жанрово-тематического строя его творческого наследия. Профессиональный прогресс художника сопоставляется с контекстом истории итальянского изобразительного искусства середины XX в. Анализируются ключевые произведения живописи и графики И. Кураха, интерпретируется тематически-смысловое поле его основных циклов. Специальное внимание уделяется морально-этическому и гражданскому аспектам его творческой биографии.

Ключевые слова: Иван Курах, Вторая мировая война, украинская художественная эмиграция, изобразительное искусство, живопись, графика, метафизическое искусство, лирическая абстракция, неоклассический пейзаж, гражданская позиция, морально-этический императив.